

496

UCHWAŁA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 22 sierpnia 2001 r.

w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.

Na podstawie art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1. Ustala się wytyczne w sprawie zadań i trybu pracy obwodowych komisji wyborczych, dotyczące przygotowania i przeprowadzenia głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Sena-

tu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 23 września 2001 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej:
F. Rymarz

Załącznik do uchwały Państwowej Komisji
Wyborczej z dnia 22 sierpnia 2001 r. (poz. 496)

WYTYCZNE PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

W SPRAWIE ZADAŃ I TRYBU PRACY OBWODOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH, DOTYCZĄCE PRZYGOTOWANIA I PRZEPROWADZENIA GŁOSOWANIA W WYBORACH DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, ZARZĄDZONYCH NA DZIEŃ 23 WRZEŚNIA 2001 R.

Obwodowe komisje wyborcze działają na podstawie ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786), zwanej dalej „Ordynacją wyborczą”.

I. Zadania i organizacja pracy obwodowych komisji wyborczych

1. Zadania obwodowej komisji wyborczej obejmują:

- 1) wykonanie prac i czynności związanych z przygotowaniem głosowania w obwodzie,
- 2) przeprowadzenie głosowania i zapewnienie sprawnego i zgodnego z prawem jego przebiegu,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i niezwłoczne podanie tych wyników do publicznej wiadomości,
- 4) sporządzenie protokołu głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i protokołu głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów,
- 5) sporządzenie zestawienia wyników głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i zestawienia wyników głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów, jeżeli okręgowa komisja wyborcza wyznaczyła swojego pełnomocnika do sprawdzenia danych liczbowych wyników głosowania, i dostarczenie ich pełnomocnikowi przed przekazaniem protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej,

6) przekazanie protokołów głosowania w obwodzie okręgowej komisji wyborczej (po sprawdzeniu ich przez pełnomocnika, o którym mowa w pkt 5),

7) przekazanie drugich egzemplarzy protokołów głosowania wraz z pozostałymi materiałami z głosowania wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

2. Obwodowa komisja wykonuje swoje zadania w sposób określony w regulaminie obwodowych komisji wyborczych, stanowiącym załącznik nr 2 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, powołanych do przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 25, poz. 428).

Członkowie komisji obowiązani są czynnie uczestniczyć we wszystkich pracach komisji, a w szczególności w szkoleniach oraz w przeprowadzeniu głosowania i ustaleniu jego wyników. W razie niemożności wzięcia udziału w pracach komisji z ważnych powodów członek komisji powinien uprzedzić o tym jak najwcześniej przewodniczącego komisji (§ 9 regulaminu).

Obsługę i techniczno-maturalne warunki pracy obwodowej komisji zapewnia wójt lub burmistrz (prezydent miasta). W szczególności zwołuje on pierwsze posiedzenie komisji, wypłaca świadczenia przysługujące członkom komisji, zaopatruje komisję w materiały biurowe, przygotowuje lokal do głosowania, sporządza

i przekazuje spis wyborców, udziela pomocy przy przekazaniu i zabezpieczeniu kart do głosowania i pieczęci komisji, zapewnia środki transportu, łączności itp.

3. Niezwłocznie po powołaniu komisja odbywa pierwsze posiedzenie, na którym dokonuje wyboru przewodniczącego komisji i jego zastępcy oraz, po dokładnym zapoznaniu się z niniejszymi wytycznymi, ustala sposób wykonania swoich zadań.

Niezwłocznie po ukonstytuowaniu się komisji informację o jej składzie (z uwzględnieniem pełnionych funkcji) podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Informacja o składzie komisji powinna być także wywieszona w lokalu wyborczym.

II. Zadania obwodowej komisji wyborczej do dnia wyborów

1. Członkowie komisji są obowiązani wziąć udział w organizowanych przez okręgową komisję wyborczą szkoleniach w celu przygotowania się do wykonania zadań i czynności wyborczych. Szkolenia będą poświęcone przede wszystkim omówieniu:

- organizacji przygotowań do dnia wyborów,
- sposobu przeprowadzenia głosowania w obwodzie,
- sposobu ustalenia wyników głosowania w obwodzie,
- trybu przekazywania protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej oraz postępowania z pozostałymi dokumentami z wyborów.

W czasie szkoleń członkowie komisji są obowiązani szczegółowo zapoznać się z treścią oraz sposobem sporządzenia protokołów głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i na kandydatów na senatorów oraz zestawień wyników głosowania w obwodzie dla sprawdzenia danych liczbowych przez powołanego pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej.

2. Najpóźniej na cztery dni przed dniem wyborów obwodowa komisja skontroluje stan przygotowania lokalu, w którym odbędzie się głosowanie. W lokalu powinny znajdować się: godło państwowe, urna takich wymiarów, aby pomieściła wszystkie oddane karty do głosowania (do Sejmu i do Senatu), pomieszczenia lub osłony zapewniające tajność głosowania umieszczone w takiej liczbie i w taki sposób, aby zapewnić sprawny jego przebieg. Miejsca za osłonami powinny być wyposażone w przybory do pisania. W miejscach tych należy także umieścić plakat informacyjny Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu.

W lokalu wyborczym przystosowanym dla potrzeb osób niepełnosprawnych miejsce zapewniające tajność głosowania powinno umożliwiać skorzystanie z niego wyborcy poruszającemu się na wózku inwalidzkim (np. kabina o odpowiednich rozmiarach lub stół

z osłoną, do którego można podjechać wózkiem inwalidzkim).

Na widocznym miejscu w lokalu wyborczym wywiesza się wyłącznie urzędowe obwieszczenia:

- o numerze i granicach okręgu wyborczego do Sejmu i liczbie posłów wybieranych w tym okręgu oraz o numerze i granicach okręgu wyborczego do Senatu i liczbie senatorów wybieranych w tym okręgu,
- o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych,
- o zarejestrowanych okręgowych listach kandydatów na posłów, tj. numerach i nazwach tych list, wraz z danymi o kandydatach,
- o zarejestrowanych kandydatach na senatorów,
- plakat informacyjny Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu.

W lokalach przystosowanych dla potrzeb wyborców niepełnosprawnych obwieszczenia i plakat informacyjny powinny być dodatkowo umieszczone na wysokości umożliwiającej ich odczytanie z wózka inwalidzkiego.

W lokalu oraz na terenie budynku, w którym przeprowadzone będzie głosowanie, nie mogą być umieszczone plakaty i napisy o charakterze agitacyjnym (art. 87 ust. 2 Ordynacji wyborczej). Kontrola w tym zakresie należy dokonać bezpośrednio przed dniem głosowania oraz ponownie przed rozpoczęciem głosowania, a w razie umieszczenia takich plakatów o fakcie tym komisja powiadamia właściwe służby w celu usunięcia plakatów.

Komisja w swojej siedzibie powinna mieć zapewniony dostęp do telefonu oraz znać numery telefonów, pod którymi pełnione będą dyżury okręgowej komisji wyborczej oraz w urzędzie gminy, a także numer telefonu i adres pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej uprawnionego do sprawdzenia danych liczbowych na podstawie zestawień o wynikach głosowania w obwodzie przed przekazaniem protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej.

W szpitalach i w zakładach pomocy społecznej obwodowa komisja wyborcza powołana dla utworzonego tam obwodu głosowania powinna rozważyć, czy skorzysta z możliwości stosowania drugiej urny (pomocniczej) umożliwiającej wyborcy oddanie głosu poza lokalem wyborczym, tj. w sali szpitalnej, pomieszczeniu szpitalnym będącym odrębnym budynkiem, pokoju zakładu pomocy społecznej itp. (art. 62 Ordynacji wyborczej). O zgodę na zastosowanie urny pomocniczej obwodowa komisja wyborcza powinna wystąpić wcześniej do okręgowej komisji wyborczej, a po uzgodnieniach — podjąć uchwałę o stosowaniu urny pomocniczej oraz ustalić z wójtem lub burmistrzem (prezydentem miasta), jakich rozmiarów powinna być urna pomocnicza, biorąc pod uwagę przewidywaną

liczbę wyborców, którzy z tej możliwości chcieliby skorzystać.

Stwierdzone braki w przygotowaniu lokalu do głosowania komisja sygnalizuje wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta), a następnie sprawdza, czy zostały one usunięte.

3. W okresie poprzedzającym głosowanie (20—21 września) przewodniczący zwołuje posiedzenie obwodowej komisji poświęcone organizacji pracy komisji w przeddzień i w dniu wyborów.

Zadaniem komisji jest odbiór kart do głosowania, formularzy protokołów głosowania i zestawień wyników głosowania, pieczęci, spisu wyborców. Do wykonania tego zadania komisja wyznacza co najmniej dwie osoby ze swego składu, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca. Komisja ustala także miejsce i sposób przechowywania odebranych materiałów do dnia wyborów. Odbierając materiały upoważnieni członkowie komisji sprawdzają, czy:

- karty do głosowania zostały dostarczone w odpowiedniej liczbie oraz czy dotyczą one właściwego okręgu,
- karty do głosowania w wyborach do Sejmu są kompletne, tj. zawierają wszystkie listy okręgowe zarejestrowane w danym okręgu,
- przekazano właściwą liczbę formularzy protokołów głosowania i zestawień (po 6 egz.), tj.:
 - a) protokołu głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów wraz z wkładkami do protokołu zawierającymi wszystkie listy okręgowe zarejestrowane w danym okręgu,
 - b) protokołu głosowania na kandydatów na senatorów wraz z wydrukowanymi nazwiskami zarejestrowanych kandydatów,
 - c) zestawienie wyników głosowania na listy okręgowe,
 - d) zestawienie wyników głosowania na kandydatów na senatorów,
- przekazano właściwy spis wyborców,
- przekazano właściwą pieczęć komisji (nazwa komisji, numer i siedziba — miejscowość),
- przygotowane zostały dla komisji potrzebne materiały biurowe (poduszka do stempli, przybory do pisania, papier, sznurek itd.).

Odbiór dokumentów wyborczych potwierdza się na piśmie, wymieniając rodzaj i ilość otrzymanych materiałów. Protokół odbioru otrzymuje organ dokonujący przekazania, a jego kopię włącza się do dokumentacji komisji.

Zgodnie z art. 17 ust. 7 Ordynacji wyborczej spis wyborców przekazuje się przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej w przeddzień głosowania, gdyby zatem przekazanie materiałów wyborczych wymienionych wyżej nastąpiło wcześniej, przekazanie spisu należy potwierdzić odrębnie.

III. Zadania obwodowej komisji wyborczej w dniu wyborów do zakończenia głosowania

1. W dniu wyborów w lokalu wyborczym przy wszystkich czynnościach obwodowej komisji mogą być obecni mężowie zaufania, ustanowieni przez pełnomocników wyborczych (lub upoważnione przez nich osoby), którzy zarejestrowali listy okręgowe lub kandydatów na senatorów w danym okręgu. Mężowie zaufania przedstawiają komisji zaświadczenie wydane przez pełnomocnika wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę, sporządzone według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą uchwałą z dnia 13 sierpnia 2001 r. (Monitor Polski Nr 27, poz. 445). Zaświadczenie o pełnieniu funkcji męża zaufania może być oryginałem lub pochodzić z przekazu faksem. Zaświadczenia wydane mężom zaufania mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym, ale ich treść musi odpowiadać wzorowi ustalonemu przez Państwową Komisję Wyborczą.

Z przepisów Ordynacji wyborczej wynika, iż mężowie zaufania zgłaszają się do obwodowej komisji w dniu głosowania. Komisja sprawdza zgodność treści przedłożonego zaświadczenia z ustalonym wzorem oraz tożsamość osoby okazującej zaświadczenie. Jeżeli wystawcą zaświadczenia była osoba upoważniona przez pełnomocnika, legitymujący się zaświadczeniem powinien okazać komisji kserokopię tego upoważnienia.

Do każdej obwodowej komisji wyborczej pełnomocnik każdego komitetu wyborczego może zgłosić po jednym mężu zaufania (art. 154 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Mężowie zaufania mogą nosić wyłącznie identyfikatory z imieniem, nazwiskiem i funkcją oraz nazwą komitetu wyborczego, który reprezentują. Wielkość identyfikatorów, a także ich układ graficzny nie mogą być zróżnicowane w takim stopniu, by wyborcy mogli je uznać za element agitacji wyborczej. Komisja w miarę możliwości powinna zadbać odpowiednio wcześniej o jednakowe identyfikatory.

Przewodniczący komisji bądź jego zastępca informuje mężów zaufania o przysługujących im prawach, tj. o dopuszczeniu ich do obserwacji wszystkich czynności wykonywanych przez komisję w dniu głosowania. Powinien także wskazać mężom zaufania miejsce w lokalu wyborczym, które umożliwiłoby im obserwację przebiegu głosowania. Niedopuszczalne jest wykonywanie przez mężów zaufania jakichkolwiek czynności wyborczych w zastępstwie członków komisji. Nie mogą oni także udzielać pomocy wyborcom w czasie głosowania. Wykonywanie przez nich uprawnień nie może także utrudniać pracy komisji ani zakłócać sprawnego i tajnego przebiegu głosowania. Przewodniczący komisji bądź jego zastępca może wydawać polecenia o charakterze porządkowym, jeżeli uzna że działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia. Fakt ten należy odnotować w protokole (pkt 11 protokołów).

2. W dniu wyborów komisja zbiera się w lokalu głosowania w możliwie pełnym składzie na tyle wcześniej, aby wykonać wszystkie

czynności związane z przygotowaniem głosowania, lecz nie później niż o godz. 5⁰⁰. Informację o godzinie rozpoczęcia pracy podaje się do publicznej wiadomości, w szczególności przez jej wywieszenie w lokalu głosowania i w urzędzie gminy. Komisja powinna w tym zakresie współdziałać z wójtem lub burmistrzem (prezydentem miasta). Informacja ta jest niezbędna, by mężowie zaufania mogli być obecni przy wszystkich czynnościach obwodowej komisji poprzedzających otwarcie lokalu wyborczego.

Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja, w możliwie pełnym składzie:

- 1) sprawdza dostarczone jej dokumenty wyborcze oraz pieczęć komisji,
- 2) dokonuje przeliczenia kart do głosowania — odrębnie do Sejmu i do Senatu,
- 3) ostemplowuje kolorowym tuszem karty do głosowania swoją pieczęcią; karty stempluje się w oznaczonym miejscu. Państwowa Komisja Wyborcza zaleca ostemplowanie wszystkich kart do głosowania przed otwarciem lokalu wyborczego, tj. przed godziną 6⁰⁰. W razie niemożności wykonania tej czynności przed rozpoczęciem głosowania należy ostemplować karty bezpośrednio po godzinie 6⁰⁰ w lokalu głosowania. Po ostemplowaniu wszystkich kart pieczęcią komisji należy je wraz z pieczęcią komisji odpowiednio zabezpieczyć,
- 4) rozkłada spis wyborców oraz karty do głosowania w sposób ułatwiający prowadzenie głosowania,
- 5) sprawdza, czy urna jest pusta, a następnie zamyka ją i opieczętowuje; urna powinna być ustawiona w takim miejscu, by była przez cały czas głosowania widoczna dla członków komisji; możliwe jest także wyznaczenie jednego członka komisji (rotacyjnie), którego zadaniem będzie czuwanie nad urną. W szpitalu lub zakładzie pomocy społecznej, w którym będzie stosowana urna pomocnicza, sprawdzenie, czy urna pomocnicza jest pusta, i jej opieczętowanie powinno być dokonane przez komisję bezpośrednio przed jej wykorzystaniem,
- 6) sprawdza, czy w lokalu wyborczym znajdują się urzędowe obwieszczenia o granicach i numerze okręgu wyborczego, o granicach, numerach obwodów głosowania i siedzibach obwodowych komisji wyborczych, o zarejestrowanych w okręgu listach kandydatów na posłów i kandydatach na senatorów oraz informacje — o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu. W razie stwierdzenia braków w tym zakresie komisja podejmuje działania dla ich usunięcia,
- 7) sprawdza, czy w lokalu wyborczym, a także wewnątrz i na zewnątrz budynku, w którym znajduje się lokal, nie ma materiałów agitacyjnych, a w razie ich stwierdzenia zapewnia ich usunięcie. Czynności te należy okresowo powtarzać w czasie otwarcia lokalu wyborczego dla głosujących.

3. O godzinie 6⁰⁰ komisja otwiera lokal wyborczy. Od chwili rozpoczęcia głosowania do czasu jego zakończenia komisja wykonuje swoje zadania w składzie co najmniej 3-osobowym, w tym zawsze

z udziałem przewodniczącego komisji bądź jego zastępcy.

Członkowie komisji są obowiązani nosić identyfikatory; mogą to być np. kartoniki z imieniem i nazwiskiem oraz funkcją pełnioną w komisji.

Przed wydaniem kart do głosowania komisja:

- 1) sprawdza tożsamość wyborcy na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu ze zdjęciem (art. 68 ust. 1 Ordynacji wyborczej),
- 2) ustala, czy wyborca jest uprawniony do głosowania w tym obwodzie, sprawdzając, czy jego nazwisko jest ujęte w spisie wyborców.

Przy wydawaniu kart do głosowania komisja baczy, by fakt otrzymania kart wyborca potwierdził własnoręcznym podpisem w przeznaczony na to rubryce spisu wyborców. W wypadku odmowy złożenia podpisu przewodniczący komisji lub jego zastępca w rubryce spisu „Uwagi” czyni adnotację — odmowa podpisu — i opatruje ją swoją parafą. Podobnie należy postąpić w wypadku, gdy wyborca odmówił przyjęcia jednej z kart do głosowania. Adnotacja powinna wówczas brzmieć — „bez Sejmu” lub „bez Senatu”. Przy czynności potwierdzania przez wyborców otrzymania kart należy baczyć, by podpisy składane były w miejscach (w linii) odpowiadających nazwiskom. Możliwe jest składanie podpisu bez odwracania spisu.

Na życzenie wyborcy komisja jest obowiązana wyjaśnić mu sposób głosowania do Sejmu i Senatu oraz warunki ważności głosów, zgodnie z informacjami umieszczonymi na kartach do głosowania.

Wyborcy wydaje się po jednej karcie do głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu. Komisja odmawia wydania ponownie karty niezależnie od umotywowania prośby wyborcy o jej ponowne wydanie (np. z powodu pomyłkowego wypełnienia karty przez wyborcę, zniszczenia jej itp.).

W dniu głosowania obwodowa komisja wyborcza może, zgodnie z art. 67 ust. 2 Ordynacji wyborczej, dopisać do spisu wyborców:

- osobę przedkładającą zaświadczenie o prawie do głosowania, zatrzymując zaświadczenie i dołączając je do spisu; odnosi się to także do osób, które na podstawie zaświadczenia chcą głosować w „swoim” obwodzie (wyborca otrzymał zaświadczenie w związku z zamiarem głosowania np. w innej miejscowości, a później odstąpił od tego zamiaru);
- osobę pominiętą w spisie, jeżeli z wpisu w dowodzie osobistym jednoznacznie wynika, iż stale zamieszkuje ona na terenie obwodu głosowania, a dział ewidencji ludności urzędu gminy, na żądanie komisji, potwierdzi telefonicznie, że pominięcie jest wynikiem pomyłki powstałej przy sporządzaniu spisu (a nie np. z powodu pozbawienia praw publicznych, ubezwłasnowolnienia czy też skreślenia tej osoby ze spisu po dopisaniu jej do spisu w innym obwodzie głosowania);

- osobę skreśloną ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z umieszczeniem w spisie wyborców w szpitalu lub zakładzie pomocy społecznej, jeżeli udokumentuje wypisem, iż opuściła szpital lub zakład pomocy społecznej w przeddzień wyborów;
- obywatela polskiego stale zamieszkałego za granicą, na podstawie ważnego polskiego paszportu, jeśli udokumentuje, iż stale zamieszkuje za granicą. Dane objęte spisem wpisuje się w odpowiednich rubrykach spisu na podstawie paszportu. Udokumentowanie zamieszkiwania za granicą polega na okazaniu komisji dokumentów potwierdzających ten fakt. Dokumentami takimi są na przykład: karta stałego pobytu, dokument potwierdzający zatrudnienie za granicą, dokument potwierdzający uprawnienie do korzystania ze świadczeń ubezpieczenia społecznego za granicą itp. Przed dopisaniem do spisu obywatela polskiego stale zamieszkałego za granicą obwodowa komisja jest obowiązana sprawdzić, czy w paszporcie nie ma odcisku pieczęci innej obwodowej komisji z datą 23 września 2001 r. W razie wystąpienia takiej sytuacji, należy odmówić dopisania nazwiska wyborcy do spisu, gdyż odcisk pieczęci obwodowej komisji w paszporcie świadczy o wcześniejszym udziale w głosowaniu. Po dopisaniu obywatela polskiego zamieszkałego za granicą do spisu obwodowa komisja jest obowiązana umieścić w paszporcie na ostatniej wolnej stronie przeznaczonej na adnotacje wizowe odcisk swojej pieczęci i obok wpisać datę głosowania. Umieszczanie odcisku pieczęci obwodowej komisji w paszporcie nie dotyczy przypadków, gdy do głosowania przystępuje osoba zamieszkała w kraju, której nazwisko jest ujęte w spisie wyborców, lub osoba przedkładająca zaświadczenie o prawie do głosowania, posługująca się paszportem w celu umożliwienia ustalenia jej tożsamości.

Komisja nie jest uprawniona do dokonywania jakichkolwiek innych zmian w spisie wyborców.

W czasie głosowania komisja baczy, by wyborcy głosowali osobiście. Osobie niepełnosprawnej, na jej prośbę, może pomagać w głosowaniu inna osoba; pomocy nie może udzielać członek komisji i mąż zaufania (art. 69 Ordynacji wyborczej). Niedopuszczalne jest głosowanie za członków rodzin lub za inne osoby. Przeprowadzanie głosowania poza lokalem wyborczym możliwe jest wyłącznie w szpitalach i zakładach pomocy społecznej przy zastosowaniu urny pomocniczej.

W czasie głosowania w lokalu wyborczym mogą przebywać także dziennikarze, którzy posiadają ważne legitymacje dziennikarskie.

Dziennikarze są obowiązani zgłosić swoją obecność przewodniczącemu komisji lub jego zastępcy oraz dostosować się do zarządzeń mających na celu zapewnienie tajności głosowania, jego powagi i ustalonego porządku. Legitymacja nie upoważnia do przeprowadzania wywiadów w lokalu, w którym odbywa się gło-

sowanie, oraz do przebywania w tym lokalu przed rozpoczęciem i po zakończeniu głosowania.

Podczas głosowania przewodniczący komisji odpowiada za utrzymanie porządku i spokoju, czuwa nad przestrzeganiem tajności głosowania, zakazem prowadzenia agitacji i właściwym tokiem czynności podczas głosowania. Ma on prawo żądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój (art. 66 ust. 2 Ordynacji wyborczej), a w razie potrzeby zwrócić się do komendanta właściwej jednostki policji o zapewnienie koniecznej pomocy (art. 66 ust. 3 Ordynacji wyborczej). Przypadki zakłócenia głosowania odnotowuje się w protokołach głosowania.

Głosowania nie wolno przerywać, chyba że w wyniku nadzwyczajnych wydarzeń zostanie ono przejściowo lub trwale uniemożliwione. Zarządzenie przerwy w głosowaniu, jego przedłużenie lub odroczenie komisja bezzwłocznie podaje do publicznej wiadomości i zgodnie z art. 64 ust. 1 Ordynacji wyborczej przesyła swoją uchwałę w tej sprawie okręgowej komisji wyborczej oraz wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

W razie przerwania lub odroczenia głosowania, komisja zabezpiecza wlot urny wyborczej, a także — w odrębnych pakietach — spis i niewykorzystane karty do głosowania, a następnie urnę wraz z pakietami oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji. Niewykorzystane karty do głosowania należy policzyć, chyba że okoliczności czynią to niemożliwym. Z czynności tych należy sporządzić protokół i podać w nim liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, odrębnie do Sejmu i do Senatu, zgodnie z art. 64 ust. 2 Ordynacji wyborczej. Pieczęć komisji oddaje się zastępcy przewodniczącego, a gdyby zastępca był nieobecny — innemu członkowi komisji.

Przed wznowieniem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie i pakietach z kartami oraz spisem wyborców nie zostały naruszone. Uchwałę o przerwaniu lub odroczeniu głosowania komisja załącza do protokołu głosowania na listy okręgowe i czyni o tym adnotację w obu protokołach (w pkt 11).

Punktualnie o godz. 20⁰⁰ komisja zamyka lokal wyborczy; osobom przybyłym do lokalu przed tą godziną należy umożliwić oddanie głosu.

W obwodach głosowania utworzonych w szpitalach i zakładach pomocy społecznej, w wypadku oddania głosu przez wszystkich wyborców, komisja może zarządzić wcześniejsze zakończenie głosowania, stosując zasady określone w art. 59 ust. 3 Ordynacji wyborczej.

4. Głosowanie przy zastosowaniu urny pomocniczej jest dopuszczalne jedynie w obwodach głosowania utworzonych w szpitalach i zakładach pomocy społecznej.

Obwodowa komisja wyborcza powołana dla obwodu utworzonego w szpitalu lub zakładzie pomocy społecznej, która wcześniej uzyskała na to zgodę okręgo-

wej komisji wyborczej, może zarządzić stosowanie w głosowaniu (oprócz urny zasadniczej) drugiej urny wyborczej, zwanej dalej „urną pomocniczą” (art. 62 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej).

Urna pomocnicza służy do głosowania poza lokalem wyborczym tylko przez tych wyborców, którzy wyrażą wolę takiego głosowania i figurują w spisie wyborców w danym obwodzie głosowania.

Obwodowa komisja wyborcza powinna zastosować następujący sposób postępowania przy głosowaniu z użyciem urny pomocniczej:

- 1) ogłosić w szpitalu lub zakładzie pomocy społecznej przed dniem głosowania informację o możliwości głosowania w pokojach, w których przebywają osoby obłożnie chore i pensjonariusze mający trudność w dojściu do lokalu obwodowej komisji wyborczej. Zebrać informacje, którzy wyborcy wyrażą wolę oddania głosu przy wykorzystaniu urny pomocniczej, a następnie sporządzić roboczy wykaz nazwisk i imion tych wyborców, ze wskazaniem numerów sal (pokoi), do których członkowie komisji powinni przyjść z urną pomocniczą;
- 2) ustalić orientacyjną liczbę kart do głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu, z pewną nadwyżką w stosunku do wcześniejszych zgłoszeń, o których mowa w pkt 1 (na wypadek zgłoszeń dodatkowych dokonanych w trakcie głosowania), i przygotować pokwitowanie przyjęcia tych kart przez członków komisji, którzy przeprowadzą głosowanie przy użyciu urny pomocniczej;
- 3) w formie uchwały komisji określić czas (godziny) głosowania przy zastosowaniu urny pomocniczej i przerwanie w tym czasie głosowania w lokalu wyborczym przy wykorzystaniu urny zasadniczej i spisu wyborców, gdyż w tym okresie spis wyborców będzie niezbędny członkom komisji, którzy będą prowadzili głosowania z wykorzystaniem urny pomocniczej. Zaleca się, aby przerwę w głosowaniu zarządzić w takich godzinach, kiedy większość wyborców umieszczonych w spisie wyborców oddała głosy w lokalu wyborczym. Uchwałę obwodowej komisji wyborczej o zarządzeniu przerwy w głosowaniu należy wywiesić przed rozpoczęciem głosowania na drzwiach lokalu wyborczego;
- 4) przed przystąpieniem do głosowania z wykorzystaniem urny pomocniczej obwodowa komisja wyborcza powinna postąpić w sposób podany w art. 64 ust. 2 Ordynacji wyborczej z tą różnicą, że członkom komisji, którzy będą prowadzili głosowanie, chodząc do wyborców z urną pomocniczą, należy wydać za pokwitowaniem spis wyborców, odpowiednią liczbę kart do głosowania do Sejmu i do Senatu oraz roboczy wykaz pacjentów szpitala lub pensjonariuszy zakładu pomocy społecznej (wymieniony w pkt 1) umożliwiające sprawne dotarcie do wyborców, którzy wyrazili wolę głosowania przy użyciu urny pomocniczej. Następnie komisja powinna sprawdzić, czy urna jest pusta, i zabezpieczyć urnę pomocniczą;
- 5) głosowanie przy użyciu urny pomocniczej może prowadzić co najmniej 2 członków komisji przez

nią wyznaczonych. Członkom komisji mogą towarzyszyć mężowie zaufania;

- 6) wyborca po otrzymaniu kart do głosowania kwituje ich odbiór podpisem w spisie wyborców, a członek komisji w rubryce spisu „Uwagi” umieszcza litery „UP” (jako skrót od nazwy „urna pomocnicza”), w celu późniejszego rozliczenia kart do głosowania użytych do głosowania z wykorzystaniem urny pomocniczej. Podczas głosowania należy dbać o to, aby zachowane były zasady tajności głosowania;
- 7) po zakończeniu głosowania członkowie komisji, którzy je przeprowadzili, rozliczają się protokolarnie przed komisją z liczby otrzymanych wcześniej kart do głosowania (uwzględniając ich liczbę wymienioną w pokwitowaniu oraz liczbę znaków „UP” w spisie wyborców), zwracają niewykorzystane karty do głosowania i pieczętują wlot urny pomocniczej. Zapieczętowaną urnę pomocniczą oddaje się pod dozór przewodniczącemu komisji;
- 8) otwarcia urny pomocniczej komisja dokonuje po zakończeniu głosowania w obwodzie, przed otwarciem urny zasadniczej i po otwarciu urny pomocniczej sprawdza, czy liczba kart każdego rodzaju odpowiada liczbie wyborców, którzy głosowali przy wykorzystaniu urny pomocniczej. Jeżeli komisja nie stwierdzi rozbieżności, karty wyjęte z urny pomocniczej włącza się do obliczeń wyników głosowania dokonywanych dla całego obwodu. W wypadku stwierdzenia różnic, należy wyjaśnić ich przypuszczalną przyczynę i omówić w pkt 14 protokołów głosowania „Inne uwagi” lub w formie załączników do protokołów;
- 9) w aktach komisji pozostają: roboczy wykaz wyborców, którzy zamierzali głosować przy użyciu urny pomocniczej, uchwała komisji o przerwie w głosowaniu, pokwitowanie kart do głosowania, protokół rozliczenia kart do głosowania, a także protokół sprawdzenia, czy pieczęcie urny zasadniczej na wlocie zapieczętowanym na czas przerwy nie zostały naruszone.

IV. Zadania obwodowych komisji wyborczych po zakończeniu głosowania

A. Czynności wstępne.

Po zamknięciu lokalu wyborczego i po zakończeniu głosowania przez ostatnich wyborców komisja przystępuje w możliwie pełnym składzie do wykonania kolejnych czynności wyborczych. W lokalu wyborczym poza członkami komisji mogą przebywać mężowie zaufania. Nie mogą oni uczestniczyć w liczeniu głosów ani pomagać członkom komisji w wykonywaniu czynności wyborczych.

Na wpisywanie liczb w protokołach przeznaczone są cztery kratki. Każdą cyfrę należy wpisywać w oddzielnej kratce. Liczby jednocyfrowe wpisywane są w ostatniej kratce z prawej strony. Liczby dwucyfrowe w dwóch kratkach z prawej strony, a liczby trzycyfrowe w trzech kratkach z prawej strony.

Komisja wykonuje czynności wstępne w następującej kolejności.

1. Pierwszą czynnością jest zaklejenie i opieczetowanie wlotu urny.

2. Komisja przelicza następnie niewykorzystane karty do głosowania, odrębnie do Sejmu i do Senatu, które należy zapakować w odrębne pakiety, właściwie je oznaczyć i opieczetować.

Liczbę niewykorzystanych kart do głosowania wpisuje się odpowiednio w pkt 3 (na stronie 1) protokołu głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i protokołu głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów.

3. Kolejno należy ustalić liczbę wyborców uprawnionych do głosowania.

Jest nią liczba osób umieszczonych w spisie wyborców, łącznie z osobami dopisanymi przez komisję w trakcie głosowania.

Liczyby uprawnionych do głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu muszą być równe.

Tak ustalona liczba jest wpisywana w odpowiednich rubrykach protokołów (w obu protokołach — w pkt 4).

4. Następnie komisja ustala liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania do Sejmu i do Senatu. Ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby podpisów potwierdzających otrzymanie kart do głosowania.

Należy zwrócić szczególną uwagę na adnotacje umieszczone w rubryce „Uwagi” spisu odnoszące się do wypadków, w których wyborcy pobrali wyłącznie jedną kartę do głosowania, np. tylko do Sejmu bądź tylko do Senatu.

Ustalane liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania (mogą one być różne w wyborach do Sejmu i do Senatu), wpisuje się w pkt 2 protokołu głosowania — na okręgowe listy kandydatów na posłów i protokołu głosowania na kandydatów na senatorów. Komisja sprawdza, czy liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania, nie jest większa od liczby uprawnionych do głosowania. Sprawdzenia tego dokonuje się odrębnie dla wyborów do Sejmu i do Senatu.

5. Komisja wpisuje wcześniej ustalone liczby przekazanych jej kart do głosowania do Sejmu i do Senatu odrębnie w pkt 1 obu protokołów. Na podstawie danych wpisanych już do protokołów w pkt 1, 2 i 3 komisja sprawdza oddzielnie w każdym z protokołów rozliczenie kart do głosowania, tzn. czy liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania, i liczba kart niewykorzystanych stanowią w sumie liczbę kart otrzymanych przed rozpoczęciem głosowania.

W razie stwierdzenia niezgodności należy ponownie ustalić liczbę osób, którym wydano karty do głosowania, a jeżeli wynik rozliczenia kart do głosowania będzie ten sam — przypuszczalną przyczynę niezgodności należy podać w protokołach w pkt 14 „Inne uwagi”.

Komisja sprawdza, czy pieczęcie na urnie oraz na wlocie do urny nie zostały naruszone, po czym otwiera urnę i wyjmuje z niej karty do głosowania.

Zaleca się zachowanie staranności przy wyjmowaniu kart z urny, aby wielostronicowe karty w wyborach do Sejmu nie zostały uszkodzone.

6. Komisja przegląda wszystkie karty i wydziela karty całkowicie przedarte na dwie lub więcej części, których nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach (art. 71 ust. 4 Ordynacji wyborczej).

Należy przy tym pamiętać, że w wyborach do Sejmu jako karty całkowicie przedarte traktuje się także te karty, w których odłączono poszczególne strony lub arkusze bądź ich części.

Karty całkowicie przedarte należy zapakować w opieczetowany pakiet, oznaczyć i odłożyć.

7. Następnie komisja oddziela karty do głosowania do Sejmu od kart do głosowania do Senatu i po przeliczeniu jednych i drugich kart odpowiednie liczby wpisuje w pkt 5 „Liczba kart wyjętych z urny” właściwych protokołów. Komisja sprawdza, czy liczba kart wyjętych z urny (pkt 5) jest równa liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania (pkt 2), odrębnie dla wyborów do Sejmu i do Senatu. Jeżeli stwierdzi różnicę, ponownie sprawdza poprawność ustalenia liczb wyborców, którym wydano karty do głosowania, i liczby kart wyjętych z urny. Jeśli występowanie różnicy potwierdzi się, komisja podaje jej przypuszczalną przyczynę w pkt 10 protokołu.

8. Komisja wydziela następnie karty nieważne oddzielnie dotyczące wyborów do Sejmu i do Senatu, tj. karty inne niż urzędowo ustalone lub nieopatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej (art. 72 Ordynacji wyborczej). Liczby tych kart, po przeliczeniu, należy wpisać odpowiednio w pkt 6 protokołów.

Karty te należy zapakować: odrębnie — karty do Sejmu i karty do Senatu, pakiety opieczetować i oznaczyć. Kart tych nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach wyników głosowania.

Pozostałe karty są kartami ważnymi i na ich podstawie ustala się wyniki głosowania.

Karty do głosowania do Sejmu należy policzyć, a ich liczbę wpisać w pkt 7 protokołu (liczba kart ważnych).

Karty do Senatu należy policzyć, zapieczętować i odłożyć; komisja zajmie się nimi

w dalszej kolejności. Liczbę tych kart należy wpisać w pkt 7 protokołu.

Gdyby liczba w pkt 7 (liczba kart ważnych) była większa od liczby wpisanej w pkt 2 protokołu (liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania), komisja ponownie przelicza karty do głosowania i w przypadku potwierdzenia niezgodności, jej przypuszczalną przyczynę podaje w pkt 10 protokołu.

B. Ustalenie wyników głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów.

1. Na podstawie kart ważnych do Sejmu komisja ustala liczbę głosów nieważnych i ważnych oddanych na poszczególne listy kandydatów, stosując następujące kryteria.

Ustalenia liczby głosów ważnych oddanych na poszczególne listy okręgowe oraz na umieszczonych na nich kandydatów komisja dokonuje na przygotowanych wcześniej arkuszach pomocniczych — odrębnie dla każdej listy z jej nazwą i numerem oraz nazwiskami i imionami umieszczonych na niej kandydatów.

Komisja jest obowiązana przejrzeć całą kartę do głosowania, tj. każdy jej arkusz, a nie poprzestać na miejscu, w którym wyborca postawił znak „x”, gdyż może się okazać, że znak taki wyborca postawił przy nazwiskach kandydatów na więcej niż jednej liście, co oznacza nieważność głosu.

W trakcie przeglądania kart do głosowania komisja odkłada osobno karty z głosami nieważnymi, karty zaś z głosami ważnymi dzieli, odkładając osobno karty z głosami na każdą z okręgowych list kandydatów.

Ustalając, czy głos na karcie jest ważny czy nieważny, komisja stosuje poniższe reguły oraz zasady opisane w rozdziale 19 Ordynacji wyborczej.

Nieważne są głosy, jeżeli na karcie do głosowania wyborca postawił znak „x” w kratce przy nazwiskach kandydatów z różnych list okręgowych (tj. z więcej niż jednej listy) bądź nie postawił znaku w kratce przy nazwisku kandydata na żadnej liście (art. 160 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Nieważny jest także głos, jeżeli na karcie do głosowania wyborca postawił znak „x” wyłącznie przy nazwisku kandydata umieszczonego na liście, której rejestracja została unieważniona (art. 160 ust. 3 Ordynacji wyborczej).

Jeżeli na karcie do głosowania wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska dwóch lub więcej kandydatów z tej samej listy, to głos taki uważa się za ważnie oddany na daną listę i zalicza temu kandydatowi, którego nazwisko jest umieszczone na tej liście w pierwszej kolejności (art. 160 ust. 5 Ordynacji wyborczej). Na arkuszu pomocniczym należy zaznaczyć głos ważny przy nazwisku tego kandydata.

Jeżeli na karcie do głosowania wyborca postawił znak „x” wyłącznie w kratce przed nazwiskiem kandydata, który został skreślony z listy, to głos taki uznaje się

za ważny i oddany na tę listę, ale głosu tego nie zalicza się żadnemu kandydatowi z tej listy (art. 160 ust. 4 Ordynacji wyborczej).

W przypadkach wątpliwych należy stosować interpretację, że znakiem „x” są dwie przecinające się linie, których punkt przecięcia znajduje się w obrębie kratki. Ocena, czy znak „x” postawiony jest w kratce, czy poza kratką, należy do obwodowej komisji wyborczej.

Wszelkie znaki, wykreślenia, przekreślenia, w tym również i znak „x” postawiony przez wyborcę poza przeznaczoną na to kratką, traktuje się jako dopiski, nie wpływające na ważność głosu. Natomiast wszelkie znaki graficzne poczynione w obrębie kratki przy różnych okręgowych listach, w szczególności zamazanie kratki, przekreślenie znaku w kratce itp., a postawienie znaku w kratce na innej liście powodują nieważność głosu. Do znaków takich poczynionych w ramach tej samej listy stosuje się przepis art. 160 ust. 5 Ordynacji wyborczej.

Mężowie zaufania uczestniczący przy tych ustaleniach mogą wnieść w sprawie obliczania głosów uwagi do protokołu głosowania z wymienieniem konkretnych zarzutów (art. 73 ust. 6 Ordynacji wyborczej).

2. Karty z głosami nieważnymi do Sejmu należy policzyć i ustaloną liczbę wpisać w pkt 8 protokołu. Karty te należy zapakować w pakiet, oznaczyć „Głosy nieważne z ważnych kart do Sejmu”, pakiet zabezpieczyć i odłożyć.

3. Po ustaleniu liczby głosów ważnych, oddanych na poszczególnych kandydatów z list okręgowych, komisja ustala liczbę głosów ważnych oddanych na każdą z list odrębnie. Liczbę tę oblicza się przez zsumowanie głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z tej listy, uwzględniając przypadki, o których mowa w art. 160 ust. 4 Ordynacji wyborczej, a wynik wpisuje się przy numerze i nazwie listy na arkuszu pomocniczym. Komisja sprawdza, czy ustalona liczba głosów na każdej z list okręgowych jest zgodna z liczbą kart do głosowania z głosami ważnymi na tę listę.

4. Przed wypełnieniem protokołu w pkt III obwodowa komisja wyborcza powinna ponownie sprawdzić liczbę głosów ważnych z kart ważnych, tj. liczbę kart do głosowania, na których oddano głos ważny (liczba ta musi być równa sumie głosów ważnych oddanych na wszystkie listy okręgowe kandydatów na posłów). Liczbę tę wpisuje się w pkt 9 protokołu — „Liczba głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów”.

Następnie komisja sumuje liczby głosów nieważnych (pkt 8) i głosów ważnych (pkt 9) i porównuje wynik z wcześniej wpisaną liczbą w pkt 7 — „Liczba kart ważnych”. Liczby te muszą być identyczne. Jeżeli występuje rozbieżność, należy poszukać błędu i po sprostowaniu obliczeń właściwie liczby wpisać do protokołu.

5. Dane dotyczące pkt III („Na poszczególne listy okręgowe i umieszczonych na nich kandydatów oddano następujące liczby głosów ważnych”) wypełnia się odrębnie wpisując z arkuszy pomocniczych do protokołu po prawej stronie przy numerze i nazwie każdej listy liczbę głosów, które oddano na tę listę, a przy nazwiskach i imionach kandydatów — otrzymaną przez nich liczbę głosów.

6. Po sprawdzeniu prawidłowości danych komisja wypełnia protokół w pozostałych punktach.

Do protokołu mogą wnieść uwagi mężowie zaufania obecni przy pracy komisji. Uwagi te mogą zostać wpisane bezpośrednio do protokołu w pkt 12 bądź dołączone w formie załącznika. Komisja ma obowiązek ustosunkować się do wniesionych zarzutów w pkt 14 protokołu lub dołączyć odrębne wyjaśnienie.

Protokół podpisują wszyscy członkowie komisji obecni przy jego sporządzaniu; opatruje się go pieczęcią komisji.

Komisja pakuje, w odrębne pakiety według numerów i nazw list, karty ważne z głosami ważnymi.

Staranność wykonania tej czynności pozwoli na szybkie wyjaśnienie ewentualnych błędów w obliczeniach, a także zarzutów wynikających z zastrzeżeń mężów zaufania lub protestów wyborców.

C. Ustalenie wyników głosowania na kandydatów na senatorów.

1. Obwodowa komisja wyborcza sprawdza nienaruszalność pakietu zawierającego ważne karty do głosowania do Senatu i przystępuje do ustalenia wyników głosowania na kandydatów na senatorów. Zasady dotyczące interpretacji znaku „x” i ewentualnych dopisków czynionych na karcie do głosowania stosuje się odpowiednio jak w głosowaniu na okręgowe listy kandydatów na posłów.

W protokole głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów zostały wypełnione wcześniej pkt 1—7. Liczby uprawnionych do głosowania (pkt 4) w obu protokołach głosowania do Sejmu i do Senatu muszą być równe. W razie wystąpienia różnicy komisja ustala przyczynę różnicy i wpisuje w protokołach właściwe liczby.

2. Komisja przegląda ważne karty do głosowania i oddziela karty z głosami nieważnymi, tj.:

— karty, na których wyborca nie postawił znaku „x” w kratce przy żadnym nazwisku kandydata;

— karty, na których wyborca postawił znak „x” w kratkach przy nazwiskach większej liczby kandydatów niż wynosi liczba mandatów w danym okręgu wyborczym (zgodnie z pouczeniem umieszczonym na karcie do głosowania w okręgu wyborczym).

Karty ważne z głosami nieważnymi do Senatu komisja liczy i ustaloną liczbę wpisuje w pkt 8 protokołu.

Karty te należy zapakować w pakiet, oznaczyć „Karty ważne z głosami nieważnymi do Senatu”, pakiet zabezpieczyć i odłożyć.

3. Następnie ustala się liczbę kart ważnych z głosami ważnymi i wpisuje się ją w pkt 9 protokołu.

Suma liczb wymienionych w pkt 8 i 9 musi się równać liczbie kart ważnych z pkt 7.

4. Komisja ustala następnie liczbę głosów oddanych na poszczególnych kandydatów, posługując się przygotowanymi arkuszami pomocniczymi z nazwiskami wszystkich kandydatów na senatorów. Przeglądając po kolei karty do głosowania, zaznacza się przy każdym kandydacie oddany na niego głos. Po dokonaniu zliczenia głosów otrzymanych przez poszczególnych kandydatów liczby te wpisuje się do protokołu w pkt III przy nazwiskach kandydatów.

Żaden z kandydatów nie może otrzymać więcej głosów, niż wynosi liczba kart ważnych z głosami ważnymi. W wypadku gdyby liczba głosów otrzymanych przez kandydata była większa, należy dokonać ponownego przeliczenia głosów oddanych na poszczególnych kandydatów.

5. Komisja oblicza sumę głosów na wszystkich kandydatów i sprawdza, czy:

— suma ta jest nie mniejsza niż liczba kart ważnych z głosami ważnymi,

— suma ta jest nie większa od liczby kart ważnych pomnożonych przez liczbę mandatów w danym okręgu wyborczym.

Jeżeli któryś z powyższych warunków nie jest spełniony, komisja sprawdza ponownie poprawność ustalenia wyników głosowania na kandydatów na senatorów.

6. Następnie komisja wypełnia pozostałe punkty protokołu.

Mężowie zaufania obecni przy czynnościach ustalania wyników głosowania mogą wnieść do protokołu uwagi z wymienieniem konkretnych zarzutów, które wpisuje się w pkt 12 protokołu bądź dołącza w formie odrębnego dokumentu.

To samo dotyczy uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów wniesionych przez członków komisji obecnych przy sporządzaniu protokołu. Wniesienie uwag nie zwalnia członków komisji od obowiązku podpisania protokołu.

Komisja obowiązana jest ustosunkować się do tych zarzutów w pkt 14 lub dołączyć odrębne wyjaśnienie. Protokół podpisują wszyscy członkowie komisji obecni przy jego sporządzaniu; protokół opatruje się pieczęcią komisji. Protokół sporządza się w 2 jednobrzmiących egzemplarzach.

Karty do głosowania do Senatu pakuje się w odrębne pakiety (tzn. karty nieważne i karty ważne), opisuje się je i opatruje pieczęcią.

D. Zasady postępowania w razie unieważnienia rejestracji listy okręgowej i (lub) skreślenia kandydatów na posłów lub senatorów.

1. Jeżeli w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania, a przed dniem wyborów, okręgowa komisja wyborcza skreśli z zarejestrowanej listy nazwisko kandydata na posła lub (oraz) unieważni rejestrację listy okręgowej kandydatów bądź skreśli kandydata na senatora, wówczas niezwłocznie zawiadamia o tym fakcie wszystkie obwodowe komisje wyborcze na obszarze swojej właściwości.

Ponieważ nie dokonuje się druku nowych kart do głosowania, okręgowa komisja sporządza informację o nowym, prawidłowym brzmieniu karty do głosowania, przez odwzorowanie właściwego arkusza takiej karty ze skreślonym nazwiskiem kandydata lub skreśloną listą kandydatów oraz o warunkach ważności głosu oddanego na takiej karcie. Otrzymałą informację o dokonanych skreśleniach i nowym brzmieniu karty do głosowania obwodowa komisja umieszcza w lokalu wyborczym przy właściwym obwieszczeniu. Niedopuszczalne jest dokonywanie na kartach do głosowania jakichkolwiek skreśleń i adnotacji. Komisja powinna również ustnie informować wyborców o dokonanych skreśleniach nazwisk kandydatów lub unieważnieniu rejestracji listy.

Przy ustalaniu wyników głosowania obwodowa komisja traktuje skreślonego kandydata lub listę, której rejestrację unieważniono, tak jak gdyby nazwiska kandydata lub listy nie było na karcie do głosowania.

Wyjątek od tej zasady stanowi sytuacja, o której mowa w art. 160 ust. 4 Ordynacji wyborczej, czyli wówczas, gdy wyborca postawił znak „x” tylko przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy, a kandydat został skreślony. Wówczas głos uznaje się za ważny i oddany na tę listę.

2. Tryb postępowania przy obliczaniu i ustalaniu wyników głosowania jest zatem następujący:

1) w wyborach do Sejmu:

bez względu na to, czy wyborca postawił „x” w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata lub postawił znak „x” w kratce obok nazwiska któregoś kandydata ze skreślonej listy, znak „x” traktuje się na równi z dopiskiem, z wyjątkiem wyżej wymienionej sytuacji z art. 160 ust. 4 Ordynacji wyborczej. O uznaniu głosu za ważny lub nieważny decyduje sposób głosowania na pozostałych kandydatów z danej listy lub na pozostałe listy kandydatów. Oznacza to, że:

- jeżeli wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata oraz postawił znak „x” w kratce obok nazwiska innego kandydata z tej samej listy, to głos jest ważny i zalicza się nieskreślonemu kandydatowi;
- jeżeli wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata oraz postawił znak „x” w kratce obok nazwiska kandydata z in-

nej (ale tylko jednej) listy, to głos jest ważny i oddany na kandydata z innej listy i tę listę;

- jeżeli wyborca postawił znak „x” jedynie w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata, to głos jest ważny i oddany na listę;
- jeżeli wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska kandydata z listy, której rejestrację unieważniono, oraz postawił znak „x” w kratce obok nazwiska kandydata z innej (ale tylko jednej) listy, to głos jest ważny i oddany na kandydata z innej listy i tę listę;
- jeżeli wyborca postawił znak „x” jedynie w kratce obok nazwiska kandydata z listy, której rejestrację unieważniono, to głos jest nieważny.

Skreślone nazwisko kandydata umieszcza się (pozostawia) w odpowiedniej części protokołu głosowania w obwodzie z adnotacją przy jego nazwisku „skreślony” w miejscu przeznaczonym na wpisanie liczby głosów. Analogicznie postępuje się w przypadku skreślonej listy kandydatów;

2) w wyborach do Senatu określone wyżej zasady postępowania stosuje się odpowiednio.

Znak „x” postawiony przy nazwisku skreślonego kandydata traktuje się jako dopisek.

Oznacza to, że:

- jeżeli wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata oraz postawił znak „x” w kratce obok nazwiska innego kandydata, głos taki uważa się za ważny i oddany na tego innego kandydata;
- jeżeli wyborca postawił znak „x” tylko w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata, głos taki uważa się za nieważny.

E. Sporządzenie zestawień wyników głosowania w obwodzie oraz współdziałanie z pełnomocnikiem okręgowej komisji wyborczej w celu sprawdzenia zgodności arytmetycznej danych z protokołów.

1. Jeżeli okręgowa komisja wyborcza powołała, na podstawie art. 47 ust. 1 Ordynacji wyborczej, swojego pełnomocnika do sprawdzenia zgodności arytmetycznej ustalonych przez obwodową komisję wyborczą wyników głosowania w obwodzie, komisja sporządza zestawienie wyników głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i zestawienie wyników głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów.

Każde z tych zestawień komisja sporządza w dwóch egzemplarzach, wpisując w odpowiednich punktach zestawienia dane liczbowe z właściwego protokołu głosowania w obwodzie.

Ułatwieniem przy sporządzaniu zestawień może być wykorzystanie drugiej i następnych stron protokołu głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów zawierających ustalone wyniki głosowania jako odpowiednich stron zestawienia (ze względu na identyczną treść i układ).

W ten sam sposób może być wykorzystana druga strona protokołu głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów.

Możliwe jest skserowanie wymienionych stron lub sporządzenie ich przy użyciu kalki.

Zaleca się, aby po sporządzeniu każdego z zestawień dwóch członków komisji sprawdziło, czy dane liczbowe w zestawieniu są identyczne z danymi w odpowiednim protokole głosowania w obwodzie. Po jednym egzemplarzu każdego zestawienia komisja doręcza w zapieczętowanej kopercie pełnomocnikowi okręgowej komisji wyborczej w sposób określony przez okręgową komisję wyborczą, w celu sprawdzenia zgodności arytmetycznej ustalonych wyników głosowania w obwodzie.

2. W wypadku gdy pełnomocnik stwierdzi, że ustalone wyniki głosowania w obwodzie zawierają błędy arytmetyczne, komisja obowiązana jest sprostować pomyłki w odpowiednim protokole głosowania w obwodzie przez sporządzenie nowego protokołu. Jeżeli jest to konieczne dla sprostowania pomyłek, komisja powinna ponownie obliczyć wyniki głosowania w obwodzie, przeliczając karty do głosowania i oddane głosy.

O sposobie sprostowania błędów arytmetycznych komisja zawiadamia telefonicznie pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej i po uzyskaniu potwierdzenia, że błędy usunięto, sporządza nowy protokół głosowania z poprawnymi danymi arytmetycznymi. Protokół zawierający błędy stanowi dokument wyborczy. Należy uczynić na pierwszej stronie protokołu adnotację „WADLIWY”. Adnotację tę opatrują podpisami wszyscy członkowie obwodowej komisji wyborczej obecni przy tej czynności. Adnotację opatruje się pieczęcią.

Po sprostowaniu błędów wyniki głosowania komisja niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości.

F. Podanie do publicznej wiadomości wyników głosowania w obwodzie na listy okręgowe i kandydatów na senatorów.

Niezwłocznie po głosowaniu i sporządzeniu protokołów obwodowa komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania na listy okręgowe i na kandydatów na senatorów (art. 75 Ordynacji wyborczej). Ponieważ podawane wyniki obejmują większość danych zawartych w protokołach głosowania, obwodowa komisja może posłużyć się w tym celu zapasowymi egzemplarzami protokołów. Można także wykonać kserokopie odpowiednich stron protokołów, np. umieszczając je na dużym arkuszu; w każdym wypadku wywieszona informacja musi być podpisana przez członków komisji i opatrzona jej pieczęcią. W wypadku sprostowań dokonanych w protokołach komisja obowiązana jest podać je także do publicznej wiadomości.

Wyniki głosowania wywiesza się w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, np. na drzwiach lub w ga-

blocie przy wejściu do lokalu obwodowej komisji wyborczej.

G. Postępowanie z protokołami głosowania i innymi dokumentami z głosowania.

1. Zgodnie z art. 76 ust. 1 Ordynacji wyborczej przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przekazuje do właściwej okręgowej komisji wyborczej po jednym egzemplarzu protokołu głosowania. Przekazanie protokołów jest możliwe dopiero po sprawdzeniu przez pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej zgodności arytmetycznej danych z protokołów, chyba że okręgowa komisja wyborcza nie powołała pełnomocnika właściwego dla danego obwodu głosowania.

2. Po jednym egzemplarzu protokołu głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów i protokołu głosowania na kandydatów na senatorów umieszcza się w odrębnych kopertach, zakleja się je i pieczętuje na złączeniach kopert oraz opisuje:

„Wybory do Sejmu”
Okręg wyborczy nr
Obwód głosowania nr
Adres siedziby Obwodowej Komisji Wyborczej
.....
(nazwa miasta, wsi)

ul.
tel.

„Wybory do Senatu”
Okręg wyborczy nr
Obwód głosowania nr
Adres siedziby Obwodowej Komisji Wyborczej
.....
(nazwa miasta, wsi)

ul.
tel.

Przed czynnością przekazania protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej przewodniczący obwodowej komisji ustala z członkami sposób komunikowania się w razie potrzeby zwołania posiedzenia obwodowej komisji wyborczej, jeśli stwierdzone błędy i omyłki wymagają sprostowania przez obwodową komisję oraz sporządzenia nowego protokołu i podania ustalonych wyników głosowania do publicznej wiadomości.

3. Koperty z protokołami głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca dostarcza okręgowej komisji wyborczej.

Przekazanie protokołów może być dokonane bezpośrednio do okręgowej komisji, a jeżeli zgodnie z ustaleniami organizacyjnymi utworzono punkty rejonowe — za ich pośrednictwem. Utworzenia punktów rejonowych dokonuje okręgowa komisja wyborcza. Tworzy się je dla tych obwodów, które są położone w znacznej odległości od siedziby okręgowej komisji, a także gdy na obszarze okręgu jest duża liczba obwodów, np. w aglomeracjach miejskich. Punkt rejonowy powinien mieścić się w urzędzie miasta, gminy lub dzielnicy, a jedynie w szczególnych wypadkach w innych pomieszczeniach.

W punkcie rejonowym protokoły w zapieczętowanych kopertach może odbierać wyłącznie osoba upoważniona przez okręgową komisję wyborczą, a przekazanie protokołu potwierdza się na piśmie; protokoły dostarcza się okręgowej komisji wyborczej w zapieczętowanych kopertach.

W czasie przewożenia i przekazywania kopert z protokołami mogą być obecni mężowie zaufania. Przy odbiorze kopert z protokołami w okręgowej komisji wyborczej mogą być obecni także pełnomocnicy komitetów wyborczych.

4. Drugie egzemplarze protokołów głosowania do Sejmu i do Senatu, odpowiadające im zestawienia wyników głosowania w obwodzie, protokoły z adnotacją „WADLIWY”, spis wyborców wraz z dołączonymi do niego zaświadczeniami oraz sporządzone

wcześniej pakiety zawierające posegregowane karty do głosowania do Sejmu i do Senatu, a także wszystkie arkusze pomocnicze i niewykorzystane formularze protokołów (także błędnie wypełnione) pakuje się w jedną paczkę, którą opisuje się, pieczętuje i zabezpiecza.

Pozostałą dokumentację obwodowej komisji wyborczej (protokoły z posiedzeń, uchwały itp.) komisja pakuje w jedną paczkę, którą opisuje i pieczętuje. Wszystkie paczki z dokumentami oraz pieczęć komisja przekazuje wójtowi, burmistrzowi (prezydentowi miasta) jako depozyt. Sposób przekazania należy uzgodnić wcześniej z osobami, którym dokumentacja jest przekazywana. Dokumenty wyborcze stanowiące depozyt przechowywane są w archiwum urzędu i mogą być udostępnione wyłącznie na żądanie Państwowej Komisji Wyborczej, Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i prokuratury.